

РОЗДІЛ 3 «ТРИБУНА МОЛОДОГО ВЧЕНОГО»

УДК 342.9

DOI: 10.32751/2617-5967-2022-01-07

Вітрук В. О.аспірант Науково-дослідного
інституту публічного права**УДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ ПРАВОВОГО
РЕГУЛЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПРАЦІВНИКІВ СУДОВИХ
ОРГАНІВ**

У статті проаналізовано специфіку сучасного стану правового регулювання професійного розвитку працівників судових органів. Досліджено недоліки законодавства у досліджуваній сфері. Сформульовано перелік проблем правового регулювання професійного розвитку працівників судових органів в Україні. Виокремлено дві групи таких проблем. Розкрито зміст напрямів удосконалення подальшого розвитку правового регулювання професійного розвитку працівників судових органів. Наведено конкретні законодавчі пропозиції у вказаній царині.

Ключові слова: удосконалення, трудове законодавство, професійний розвиток, працівник, суд.

In the article the specifics of the current state of legal regulation of the professional development of employees of judicial bodies are analyzed. The shortcomings of the legislation in the researched area have been studied. The list of problems of legal regulation of professional development of employees of judicial bodies in Ukraine is formulated. Two groups of such problems are distinguished. The content of directions for improvement of the further development of legal regulation of the professional development of employees of judicial bodies is revealed. Specific legislative proposals in the specified area are given.

Key words: improvement, labor legislation, professional development, employee, court.

В Угоді про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їх державами-членами, з іншої сторони, ратифікованій Законом України від 16 вересня 2014 р. No 1678-VII [1], сторони у тому числі домовились про співробітництво, спрямоване на зміцнення судової влади, підвищення її ефективності, гарантування її незалежності та неупередженості (стаття 14). Судова реформа, у процесі якої було прийнято новий Закон України «Про судоустрій і

статус суддів» від 02.06.2016 № 1402-VIII [2], Методологію кваліфікаційного оцінювання [3] та інші нормативно-правові акти, якими здійснюється правове регулювання професійного розвитку працівників судових органів, здійснювалась із урахуванням європейського досвіду. Важливою складовою судової реформи було забезпечення якості правосуддя шляхом затвердження механізмів своєчасного та об'єктивного професійного розвитку працівників судових органів, впровадження нових механізмів оцінювання їх компетентності, забезпечення функціонування нових процедур підвищення/підтримання кваліфікації. Втім, як засвідчило наше дослідження, результати цієї реформи виявились доволі неоднозначними. Із однієї сторони, одна із ключових цілей – забезпечення незалежності судової гілки влади, була досягнута. Із іншої сторони, сучасний стан правового регулювання низки питань, у тому числі й професійного розвитку працівників судових органів все ж характеризується рядом проблем, які були нами проаналізовані раніше у даній роботі. Якісне правове регулювання професійного розвитку працівників судових органів є важливим для функціонування системи судоустрою в нашій державі.

Перша група проблем, виділена нами – це проблеми правового регулювання професійного розвитку суддів, а саме спірність окремих критеріїв кваліфікаційного оцінювання судді, яке здійснюється для його професійного розвитку.

Зокрема, як спірний критерій кваліфікаційного оцінювання судді нами окреслено оцінювання загальної кількості скасованих судових рішень, в той час, як до уваги передусім мають братись такі скасовані рішення, підставою для скасування яких стало істотне порушення суддею норм процесуального права чи інше грубе порушення закону, що спричинило істотні негативні наслідки для сторін спору та для правосуддя загалом (наприклад, якщо суддя не зазначив у рішенні мотиви прийняття чи відхилення аргументів сторін щодо суті спору, або якщо ним умисно вчинено порушення прав людини і основоположних свобод чи внаслідок грубої недбалості).

Вважаємо, що відсоток скасованих рішень є допустимим критерієм для кваліфікаційного оцінювання судді, адже винесення завідомо неправосудного рішення в них розглядається як посадовий злочин, а не як окремих злочин за який передбачено кримінальну відповідальність. Втім, в Україні винесення такого рішення може бути кваліфіковане як правопорушення чи злочин. В таких умовах саме це має братись до уваги як окремих критерій у процесі кваліфікаційного оцінювання судді, а не загальний відсоток скасованих рішень. При цьому, погодимось із тим, що даний фактор все ж має враховуватись, втім передусім у контексті встановлення тих аспектів діяльності судді, які мають бути удосконалені. Очевидно, що високий відсоток скасованих рішень судді свідчить про необхідність удосконалення його професійних навичок, але він не є свідченням його професійної непридатності. Вплив на прийняття суддею рішень серйозно

поставить під питання їх незалежність.

Вважаємо, що для вирішення проблеми оцінювання загальної кількості скасованих судових рішень до уваги мають братись такі скасовані рішення, підставою для скасування яких стало істотне порушення суддею норм процесуального права чи інше грубе порушення закону, що спричинило істотні негативні наслідки для сторін спору та для правосуддя загалом (наприклад, якщо суддя не зазначив у рішенні мотиви прийняття чи відхилення аргументів сторін щодо суті спору, або якщо ним умисно вчинено порушення прав людини і основоположних свобод чи внаслідок грубої недбалості). Пропонуємо скористатись досвідом таких країн, як Франція та Німеччина, і внести до чинного законодавства України наступні зміни.

Для початку, аналізуючи зміст Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 № 1402-VIII [2], а саме підпункту «б» пункту 9 частини 4 статті 85, зробимо висновок, що формулювання, використане законодавцем, потребує змін. «Кількість скасованих судових рішень та підстави їх скасування» означає, що до уваги беруться усі скасовані судові рішення, і лише у процесі оцінювання судді Комісія звертає увагу на підстави їх скасування. У процесі аналізу, ми прийшли до висновку, що більш доцільно брати до уваги кількість не просто скасованих судових рішень, а рішень, які були ухвалені із істотним порушенням суддею норм процесуального права чи іншим грубим порушенням закону, що спричинило істотні негативні наслідки для сторін спору та для правосуддя загалом, тобто відсоток скасованих судових рішень, прийняття яких чинним законодавством передбачено дисциплінарну відповідальність. На нашу думку, такі підстави можуть частково дублювати підстави притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, визначені в статті 106 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 № 1402-VIII [2], адже частина 2 цієї статті передбачає, що суддя не може бути притягнутий до дисциплінарної відповідальності у разі скасування або зміна судового рішення в ухваленні якого він брав рішення. Винятком із цього правила є скасування або зміна рішення, яке було ухвалене внаслідок умисного порушення норм права чи неналежного ставлення судді до своїх обов'язків [2]. Але для того, щоб суддю було притягнуто до дисциплінарної відповідальності, необхідна наявність дисциплінарної скарги на суддю, а це не завжди має місце на практиці. Для прикладу, як свідчать аналітичні дані фундації «DEJURE», у період 2017-2020 року дисциплінарні палати Вищої ради правосуддя притягнули до відповідальності 575 суддів та відмовили у притягненні 635 суддів [4], при цьому, що станом на 5 лютого 2021 року фактична кількість суддів в усіх судах України становила 5382 судді, а повноваження здійснювати правосуддя мали 4990 суддів [5].

Як можемо переконатись, щодо значної частини суддів лише за 3 роки були

ініційовані дисциплінарні провадження, і так само значна частина з них була притягнена до дисциплінарної відповідальності. При цьому, очевидно, що далеко не всі випадки прийняття суддями неправомірних рішень призвели до притягнення суддів до відповідальності. Тому важливо, щоб на це звернули увагу у процесі їх кваліфікаційного оцінювання.

Тож, пропонуємо внести зміни до підпункту «б» пункту 9 частини 4 статті 85 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 № 1402-VIII [2], та сформулювати його змісту у наступному вигляді:

«[...] 4. Суддівське досьє має містити:

[...] 9) інформацію про ефективність здійснення судочинства суддею, зокрема:

б) кількість скасованих судових рішень, підставою для скасування яких стало істотне порушення суддею норм процесуального права, незазначення мотивів прийняття або відхилення аргументів сторін щодо суті спору, умисне або внаслідок грубої недбалості допущення суддею порушення прав людини і основоположних свобод або інше грубе порушення закону, що призвело до істотних негативних наслідків [...]».

На нашу думку, завдяки такому змісту цієї норми, процедура оцінювання компетентності судді буде значно удосконалена, а з нею і правове регулювання професійного розвитку працівників судових органів. Суддя не може бути притягнений до юридичної відповідальності за прийняте ним рішення, і так само, на наше переконання, суддя не має бути обмежений у професійному розвитку через своє внутрішнє переконання, яке і послужило мотивацією для прийняття того ж рішення.

Відповідно, ці зміни мають бути враховані і в змісті Методології кваліфікаційного оцінювання [3]. Зміст пункту 2.2.2.1.2 «кількість скасованих судових рішень та підстави їх скасування» має бути замінений на:

« [...] 2.2. Показниками відповідності критеріям є:

[...] 2.2.2. Особистої компетентності:

[...] 2.2.2.1. Здатність виконувати обсяг роботи:

[...] 2.2.2.1.2. Кількість скасованих судових рішень, підставою для скасування яких стало істотне порушення суддею норм процесуального права, незазначення мотивів прийняття або відхилення аргументів сторін щодо суті спору, умисне або внаслідок грубої недбалості допущення суддею порушення прав людини і основоположних свобод або інше грубе порушення закону, що призвело до істотних негативних наслідків [...]».

Зміст пункту 2.2.2.1.3 Методології кваліфікаційного оцінювання [3] «наявність та кількість рішень, що стали підставою для винесення рішень міжнародними судовими установами та іншими міжнародними організаціями, якими встановлено порушення Україною міжнародно-правових зобов'язань, у тому числі переглянутих після

встановлення такого порушення Верховним Судом України. також має бути приведений у відповідність із запропонованими нами раніше змінами».

Як ми відзначали раніше, виявлення міжнародними судовими установами та іншими міжнародними організаціями порушень, вчинених суддею, ще не є свідченням того, що саме суддя вчинив грубу помилку, адже такі рішення можуть бути спричинені недоліками вітчизняної правової системи, проблемними положеннями окремих законодавчих актів, наявністю прогалин у вітчизняному законодавстві тощо. Тому, важливо підкреслити, що лише ті скасовані міжнародними інстанціями рішення, які були спричинені порушеннями судді, мають братись до уваги при здійсненні кваліфікаційного оцінювання судді. Така норма повинна мати наступний вигляд:

« [...] 2.2. Показниками відповідності критеріям є:

[...] 2.2.2. Особистої компетентності:

[...] 2.2.2.1. Здатність виконувати обсяг роботи:

[...] 2.2.2.1.3. Наявність та кількість рішень, що стали підставою для винесення рішень міжнародними судовими установами та іншими міжнародними організаціями, якими встановлено порушення Україною міжнародно-правових зобов'язань, у тому числі переглянутих після встановлення такого порушення Верховним Судом України, якщо підставою для скасування рішення стало істотне порушення суддею норм процесуального права, незазначення мотивів прийняття або відхилення аргументів сторін щодо суті спору, умисне або внаслідок грубої недбалості допущення суддею порушення прав людини і основоположних свобод або інше грубе порушення закону, що призвело до істотних негативних наслідків [...]».

Важливо підкреслити, що лише у тому випадку, коли вчинені суддею порушення призвели до порушення Україною міжнародно-правових зобов'язань, такі рішення мають оцінюватись у процесі кваліфікаційного оцінювання судді.

Аналогічні зміни мають бути внесені до пункту 2.4.2.2 Методології кваліфікаційного оцінювання [3] «кількість скасованих судових рішень з урахуванням пояснень судді», який має бути закріплений в наступному змісті:

«[...] 2.4. Методи визначення показників:

[...] 2.4.2. Дослідження суддівського досьє:

[...] 2.4.2.2. Кількість скасованих судових рішень, підставою для скасування яких стало істотне порушення суддею норм процесуального права, незазначення мотивів прийняття або відхилення аргументів сторін щодо суті спору, умисне або внаслідок грубої недбалості допущення суддею порушення прав людини і основоположних свобод або інше грубе порушення закону, що призвело до істотних негативних наслідків, з урахуванням пояснень судді [...].

Звернемо увагу на те, що при внесенні таких змін до пункту 2.4.2.2 Методології кваліфікаційного оцінювання [3] необхідно обов'язково зазначити право судді надавати пояснення з приводу таких рішень, адже на етапі дослідження суддівського досьє суддя має право надавати пояснення щодо аспектів, які в цьому досьє зазначені.

Також зміни мають бути внесені і до пункту 2.4.2.3 Методології кваліфікаційного оцінювання [3], а її зміст буде аналогічним до запропонованого нами раніше змісту пункту 2.2.2.1.3 цього нормативно-правового акту:

«[...] 2.4.2.3. Наявність та кількість рішень, що стали підставою для винесення рішень міжнародними судовими установами та іншими міжнародними організаціями, якими встановлено порушення Україною міжнародно-правових зобов'язань, у тому числі переглянутих після встановлення такого порушення Верховним Судом України, якщо підставою для скасування рішення стало істотне порушення суддею норм процесуального права, незазначення мотивів прийняття або відхилення аргументів сторін щодо суті спору, умисне або внаслідок грубої недбалості допущення суддею порушення прав людини і основоположних свобод або інше грубе порушення закону, що призвело до істотних негативних наслідків [...]».

Схожим чином має бути сформульований зміст пунктів 2.5.2.1.2 та 2.5.2.1.3 Методології кваліфікаційного оцінювання [3], які встановлюють критерії оцінки показників професійного рівня судді, у тому числі особистої компетентності. Із урахуванням зроблених нами у даній роботі висновків, зміст пункту 2.5.2.1.2 має бути наступним:

«[...] 2.5. Оцінка показників професійного рівня судді:

[...] 2.5.2. Особиста компетентність: [...]

[...] 2.5.2.1.2. Кількість скасованих судових рішень, підставою для скасування яких стало істотне порушення суддею норм процесуального права, незазначення мотивів прийняття або відхилення аргументів сторін щодо суті спору, умисне або внаслідок грубої недбалості допущення суддею порушення прав людини і основоположних свобод або інше грубе порушення закону, що призвело до істотних негативних наслідків, з урахуванням пояснень судді - нижча за середньостатистичну по суду, середньостатистична по суду, вища за середньостатистичну по суду [...]».

У контексті даної норми, звернемо увагу на формулювання «нижча за середньостатистичну по суду, середньостатистична по суду, вища за середньостатистичну по суду». Тобто, за даним критерієм оцінюється кількість скасованих рішень, прийнятих суддею, у порівнянні із іншими суддями, які працюють в цьому суді; Відповідно, зміст пункту 2.5.2.1.3 Методології кваліфікаційного оцінювання [3] із урахуванням запропонованих нами змін має бути наступним:

««[...] 2.5. Оцінка показників професійного рівня судді:

[...] 2.5.2. Особиста компетентність: [...]

[...] 2.5.2.1.3. Наявність та кількість рішень, що стали підставою для винесення рішень міжнародними судовими установами та іншими міжнародними організаціями, якими встановлено порушення Україною міжнародно-правових зобов'язань, у тому числі переглянутих після встановлення такого порушення Верховним Судом України, якщо підставою для скасування рішення стало істотне порушення суддею норм процесуального права, незазначення мотивів прийняття або відхилення аргументів сторін щодо суті спору, умисне або внаслідок грубої недбалості допущення суддею порушення прав людини і основоположних свобод або інше грубе порушення закону, що призвело до істотних негативних наслідків - відсутність, наявність (з урахуванням результатів перегляду судами вищих інстанцій) [...]».

У даному контексті звернемо увагу на те, що оцінюється сам факт наявності чи відсутності таких рішень, прийнятих суддею.

Наступними нормами Методології кваліфікаційного оцінювання [3], які потребують аналогічних змін, є пункти 3.16.7.5.2 та 3.16.7.5.3 (інформація, яка має міститись у доповіді члена Кваліфікаційної палати за результатами вивчення суддівського досьє). Тобто, вже за результатами кваліфікаційного оцінювання член Кваліфікаційної палати має доповісти про його результати, а тому формулювання пунктів 3.16.7.5.2 та 3.16.7.5.3 щодо рішень судді мають бути приведені у відповідність до запропонованих нами вище норм.

Отже, вважаємо, що внесення таких змін до чинного законодавства дозволить утвердити принцип незалежності суддів, а також удосконалить процедуру їх професійного розвитку. У цілому, ми підтримуємо те, що суддя має оцінюватись за результатами своєї діяльності, і у тому випадку коли його професіоналізм ставиться під сумнів, він має бути обмежений у можливостях до професійного розвитку. Проте, відсоток скасованих рішень судді не є тим критерієм, який свідчить про непридатність судді забезпечувати правосуддя. Суддя є незалежним у своїй діяльності та у прийнятті рішень. Скасування його рішень може бути зумовленим не лише суб'єктивними, але й об'єктивними чинниками.

Тому, в умовах коли вітчизняне законодавство допускає притягнення судді до відповідальності за неправосудне рішення, у процесі кваліфікаційного оцінювання судді до уваги мають братись лише рішення, підставою для скасування яких стало істотне порушення суддею норм процесуального права, незазначення мотивів прийняття або відхилення аргументів сторін щодо суті спору, умисне або внаслідок грубої недбалості допущення суддею порушення прав людини і основоположних свобод або інше грубе

порушення закону, що призвело до істотних негативних наслідків.

Наступним проблемним питанням правового регулювання професійного розвитку працівників судових органів є оцінювання відповідності судді етичним стандартам. Так, у вже згадуваних нами Київських рекомендаціях щодо незалежності судочинства у Східній Європі, на Південному Кавказі та у Середній Азії [6] зазначено, що оцінка судді має бути зосередженою на його навичках, зокрема професійній компетентності (знанні права, спроможності проводити судові засідання, спроможності писати вмотивовані рішення), особистій компетентності (спроможності вправлятися з обсягом роботи, спроможності приймати рішення, відкритості до нових технологій) та соціальній компетентності (спроможності бути посередником у спорах та повазі до сторін). Ми погоджуємось із тим, що у процесі кваліфікаційного оцінювання судді оцінюватись в першу чергу має його професійна компетентність, вимоги до якої визначені безпосередньо в Законі України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 № 1402-VIII [2]. У свою чергу, правила, закріплені в Кодексі суддівської етики [7], прийнятому З'їздом суддів України, згідно із пунктом 52 Висновку ОБСЄ/БДПІЛ щодо Закону України «Про судоустрій і статус суддів» №: JUD-UKR/298/2017 [RJU/AT], «з огляду на їх природу та традиційне формулювання у загальних і нечітких термінах, не повинні використовуватись напряму як підстава для застосування санкцій, а надто коли це може призвести до звільнення» [8, с. 16].

Наприклад, стаття 3 Кодексу суддівської етики [7] має наступний зміст: «Суддя має докладати всіх зусиль до того, щоб на думку розсудливої, законослухняної та поінформованої людини його поведінка була бездоганною». Очевидно, що оцінити відповідність судді цьому критерію є об'єктивно неможливим. А тому, на нашу думку, доволі сумнівним є те, що професійний розвиток судді безпосередньо залежить від відповідності такому критерію.

Якщо звернутись до досвіду європейських держав, то у багатьох країнах відповідність етичним стандартам є одним із критеріїв оцінювання судді. Зокрема, в пункті 13 Висновку №17 (2014) Консультативної ради європейських судів «Про оцінювання роботи суддів, якості правосуддя та повагу до незалежності судової влади» від 24.10.2014 року [9] зазначено, що порушення етичних правил/стандартів приймаються до уваги в процесі оцінювання в більшості держав-членів цієї Ради, в яких таке оцінювання суддів існує, і в яких визначено такі принципи. Серед таких держав відзначено Німеччину, Польщу та Швецію. Також Консультативна рада європейських судів прийшла до висновку, що належна початкова професійна підготовка та подальше підвищення кваліфікації повинні мати вплив на підготовку та поширення правил професійної поведінки.

Тобто, кваліфікаційне оцінювання має спонукати суддю дотримуватись правил суддівської етики, а не оцінювати дотримання ним цих правил. На нашу думку, саме цей аспект по суті і обумовлює існування проблеми, яка нами аналізується. Тому, на нашу думку, вирішення проблеми оцінювання судді за критерієм суддівської етики варто здійснити у наступні способи.

Перший спосіб полягає у трансформації етичних норм у правові. Варто зазначити, що в історії України мали місце спроби це зробити. Так, із прийняттям Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII [10] втратив чинність Закон України «Про правила етичної поведінки» від 17.05.2012 № 4722-VI [11], зміст якого неодноразово критикувався через те, що його норми по суті залишались декларативними приписами [12, с. 25]. Наприклад, у відповідності до статті 6 даного Закону, на осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, під час виконання своїх службових повноважень був покладений обов'язок неухильно додержуватися вимог закону та загальноновизнаних етичних норм поведінки, а згідно зі статтею 12 вони мали «всіляко сприяти зміцненню довіри громадян до влади, утверджують чесність, неупередженість та ефективність влади». Тобто, не зважаючи на закріплення на рівні закону, ці норми мало чим відрізнялись за змістом від норм Кодексу суддівської етики [7]. На нашу думку, вітчизняному законодавцю варто було б спробувати трансформувати положення Кодексу суддівської етики [7] в норми законодавства про судоустрій та статус суддів із урахуванням помилок, які були вчинені при прийнятті Закону України «Про правила етичної поведінки» від 17.05.2012 № 4722-VI [11].

Отже, даний шлях передбачає внесення змін до змісту Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 № 1402-VIII [2]. Однією з передумов виникнення даної проблемної ситуації є те, що Кодекс суддівської етики [7] не є законодавчим актом, а тому порушення суддею професійних стандартів та вчинення ним неналежної поведінки не може оцінюватись однаково. Втім, у тому випадку, коли правила суддівської етики будуть закріплені у нормах Закону, вони набудуть обов'язкового характеру та будуть забезпечені всіма заходами державного впливу. У такому випадку, на суддів буде покладено обов'язок дотриматись цих правил, і виділення професійної етики, як одного із критеріїв кваліфікаційного оцінювання судді буде доцільним.

Тому, пропонуємо внести зміни до статті 58 «Етика судді» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 № 1402-VIII [2], зміст якої пропонуємо сформулювати із урахуванням норм Кодексу суддівської етики [7]. При цьому, звернемо увагу на те, що деякі правила суддівської етики фактично дублюють обов'язки судді, визначені частиною 7 статті 56 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 № 1402-VIII [2]. Даний момент необхідно врахувати у оновленому варіанті

положень:

«Стаття 58. Етика судді

1. Суддя під час здійснення правосуддя є прикладом неухильного додержання вимог закону і принципу верховенства права, присяги судді, а також дотримання високих стандартів поведінки з метою зміцнення довіри громадян у чесність, незалежність, неупередженість та справедливість суду. Суддя не може допускати поведінку, яка порочить звання судді або підриває авторитет правосуддя, зокрема в питаннях моралі, чесності, непідкупності, відповідності способу життя судді його статусу.

2. Суддя зобов'язаний уникати будь-якого незаконного впливу на його діяльність, пов'язану зі здійсненням правосуддя, у тому числі сімейного чи втручання з боку органів державної влади, та бути незалежним від своїх колег у процесі прийняття рішень. Суддя не може використовувати своє посадове становище в особистих інтересах чи в інтересах інших осіб та не може делегувати свої права та гарантії іншим особам.

3. Суддя зобов'язаний виявляти та підтримувати високі стандарти поведінки у будь-якій діяльності з метою укріплення суспільної довіри до суду, забезпечення впевненості суспільства в чесності та непідкупності суддів.

4. Суддя повинен виконувати свої професійні обов'язки незалежно, безсторонньо і неупереджено, виходячи виключно з фактів, установлених на підставі власної оцінки доказів, розуміння закону, верховенства права, не зважаючи на будь-які зовнішні впливи, стимули, загрози, втручання або публічну критику.

5. Суддя зобов'язаний виявляти тактовність, ввічливість, витримку й повагу до учасників судового процесу, інших суддів, народних засідателів, присяжних, адвокатів, експертів, свідків чи інших учасників судового процесу при здійсненні правосуддя. Суддя не може допускати прояви неповаги до людини за ознаками раси, статі, національності, релігії, політичних поглядів, соціально-економічного становища, фізичних вад тощо та дозволяти цього іншим.

6. Суддя повинен проявляти повагу до права на інформацію про судовий розгляд та не допускати порушення принципу гласності процесу. Суддя у визначеному законом порядку надає засобам масової інформації можливість отримувати інформацію, не допускаючи при цьому порушення прав і свобод громадян, приниження їх честі й гідності, а також авторитету правосуддя.

7. Суддя не може робити публічних заяв, коментувати в засобах масової інформації справи, які перебувають у провадженні суду, та піддавати сумніву судові рішення, що набрали законної сили. Суддя не має права розголошувати інформацію, яка стала йому відома у зв'язку з розглядом справи.

8. Суддя, що перебуває на адміністративній посаді в суді, повинен утримуватися

від поведінки, дій або висловлювань, які можуть призвести до виникнення сумнівів у єдиному статусі суддів і в те, що професійні судді здійснюють колективне вирішення питань організації роботи суду.

9. Суддя повинен уникати позапроцесуальних взаємовідносин з одним із учасників процесу або його представником у справі за відсутності інших учасників процесу.

10. Суддя зобов'язаний заявити самовідвід у разі неможливості ухвалення ним об'єктивного рішення у справі, у разі наявності упередженості щодо одного з учасників процесу, у випадку, якщо судді з його власних джерел стали відомі докази чи факти, які можуть вплинути на результат розгляду справи чи в інших випадках, передбачених процесуальним законодавством.

11. Суддя повинен надавати пріоритет здійсненню правосуддя над усіма іншими видами діяльності.

12. Суддя має право брати участь у громадській діяльності та публічних заходах виключно у випадках, якщо вони не завдають шкоди його статусу, авторитету суду і не можуть вплинути на здійснення правосуддя, на його незалежність чи неупередженість.

13. Суддя зобов'язаний бути обізнаним про своє майнове становище, майнові права, активи та інтереси, та майнове становище, майнові права, активи та інтереси членів своєї сім'ї.

14. Інформація, яку суддя розміщує, розповсюджує чи коментує в мережі Інтернет, не може завдавати шкоди авторитету судді та судової влади.

15. Допущення суддею поведінки, яка порушує правила, зазначені в цій статті, тягне за собою відповідальність, установлену законом».

Закріпивши у змісті Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 № 1402-VIII [2] таку статтю, важливо забезпечити механізм притягнення до відповідальності судді за невиконання її положень. У змісті статті 106 цього нормативно-правового акту визначено підстави притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, і пункт 3 її частини 1 безпосередньо стосується порушення правил суддівської етики. Втім, у такому формулюванні він не охоплює усі випадки порушення суддею правил суддівської етики. Тому, пункт 3 частини 1 статті 106 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 № 1402-VIII [2] має бути приведений у відповідність із запропонованими нами змінами:

«1. Суддю може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності в порядку дисциплінарного провадження з таких підстав:

[...] 3) допущення суддею поведінки, яка порушує правила, зазначені в статті 58 цього Закону [...]».

Підсумовуючи дослідження напрямів оптимізації подальшого розвитку правового

регулювання професійного розвитку працівників судових органів, зробимо висновок, що на сьогодні ключовими напрямками для законодавця має стати удосконалення процедури кваліфікаційного оцінювання суддів та доповнення законодавства про судоустрій і статус суддів нормами, присвяченими регулювання професійного розвитку інших працівників судових органів.

Правове регулювання професійного розвитку суддів якісно відрізняється від правового регулювання професійного розвитку інших працівників судових органів відсутністю законодавчих прогалин. Вітчизняний законодавець у процесі судової реформи доволі детально регламентував кожен аспект професійного розвитку суддів. Втім, окремі аспекти правового регулювання професійного розвитку суддів є доволі спірними. У процесі нашого дослідження ми встановили, що правове регулювання кваліфікаційного оцінювання суддів було оцінено на рівні вітчизняних та міжнародних експертів доволі неоднозначно. Ми прийшли до висновку, що частина проблем може бути вирішена шляхом зміни критеріїв кваліфікаційного оцінювання суддів.

Щодо правового регулювання професійного розвитку інших працівників судових органів, то у даному контексті варто відзначити наявність законодавчих прогалин, які мали би бути заповнені вітчизняним законодавцем. Аналіз змісту Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 № 1402-VIII не дозволяє сформулювати однозначне розуміння того, у які способи здійснюється професійний розвиток працівників апарату судів, помічників суддів чи судових розпорядників, хто є відповідальним за професійний розвиток таких працівників, яким чином він відбувається та якими нормативно-правовими актами врегульовується. Тому, ми зробили висновок, що в даному аспекті вітчизняне законодавство потребує численних доповнень та уточнень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Міжнародний документ від 27.06.2014. Офіційний вісник України. 2014 р. № 75. том 1. стор. 83. стаття 2125

2. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. №1402-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19> (дата звернення 31.10.2020)

3. Щодо погодження Порядку та методології кваліфікаційного оцінювання суддів відповідно до статей 83, 124, 131 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" та Положення про Раду суддів України, затвердженого X позачерговим з'їздом суддів України 16 вересня 2010 року (зі змінами): Рішення Ради суддів України від 11.12.2015 № 14. Вісник господарського судочинства. 2015 р. № 6. стор. 15

4. Химчук А., Насрідінов Р. Дисциплінарні провадження щодо суддів 2017-2020: статистичний вимір. URL: <https://dejure.foundation/vrp-statanaliz> (дата звернення 01.12.2021 року)

5. У 2020 році ВРП внесла Президентові України подання про призначення 530 суддів до місцевих судів. URL: <https://hcj.gov.ua/news/u-2020-roci-vrp-vnesla-prezydentovi-ukrayiny-podannya-pro-pryznachennya-530-suddiv-do-miscevyh> (дата звернення 01.12.2021 року)

6. Київські рекомендації щодо незалежності судочинства у Східній Європі, на Південному Кавказі та у Середній Азії: адміністрування судівництва, добір та відповідальність суддів. Бюро демократичних інститутів та прав людини, Дослідницька група з незалежності судочинства «Мінерва» Інституту Макса Планка. Київ, 23-25 червня 2010. 11 с. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/f/7/86319.pdf> (дата звернення 01.12.2021 року)

7. Кодекс суддівської етики: Рішення З'їзду суддів України від 22.02.2013. Вісник Верховного суду України. 2013 р. № 3. стор. 27

8. Висновок Бюро з демократичних інститутів і прав людини ОБСЄ щодо Закону України «Про судоустрій і статус суддів» на основі неофіційного англійського перекладу відповідного закону, наданого Агентством з міжнародного розвитку США (USAID) №: JUD-UKR/298/2017 [RJU/AT]. Варшава, 30 червня 2017 року. 26 с. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/2/3/335431.pdf> (дата звернення 01.12.2021 року)

9. Про оцінювання роботи суддів, якості правосуддя та повагу до незалежності судової влади: Висновок КРЄС від 24.10.2014 року №17 (2014). URL: http://www.vru.gov.ua/content/file/Opinion_17.pdf (дата звернення 01.12.2021 року)

10. Науково-практичний коментар Закону України "Про запобігання корупції" / [Ю.О. Буглак та ін.] ; за заг. ред. Петкова Сергія Валерійовича, д-ра юрид. наук, проф. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 509 с.

11. Про правила етичної поведінки: Закон України від 17.05.2012 № 4722-VI. Відомості Верховної Ради. 2013. № 14. ст.94

12. Жуков С. В. Адміністративно-правове забезпечення доброчесності суддів: проблеми теорії та практики : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / С. В. Жуков. Дніпро, 2019. 485 с.